

Kleuters en onderwijs op afstand

Deze informatie sluit aan op de kaart '[Onderwijs op afstand kleuters: focus en inrichting](#)' van de po-raad.

Inhoud

→ Onderwijs en educatie op afstand: inhoudelijke focus op doelen	1
→ Sociaal-emotionele ontwikkeling	3
→ Spelontwikkeling	4
→ Nederlandse taal	5
→ Rekenen	7
→ Oriëntatie op jezelf en de wereld	9
→ Kunstzinnige oriëntatie	10
→ Bewegingsonderwijs	11
→ Digitale geletterdheid	12
→ Bijlage: Spelontwikkeling: adviezen voor thuis	13

Onderwijs en educatie op afstand: inhoudelijke focus op doelen in de groepen 1 en 2

Informatie op deze kaart ondersteunt onderbouwteams bij het keuzeprocess van essentiële doelen om daarmee een passend aanbod voor onderwijs op afstand in te richten. Deze keuzes zijn gericht op:

- stimuleren van de brede ontwikkeling;
- aansluiten bij de onderwijsbehoeften;
- realiseren van een vloeiende (of soepele) doorstroom naar groep 3.

Als de scholen gesloten zijn krijgen ook kleuters op een andere manier onderwijs aangeboden dan zij gewend zijn. Het contact tussen leerkracht en het kind, vindt deels plaats via de ouder/verzorger en het kind en deels via online kanalen.

Voor een kleuter is contact met de leerkracht essentieel voor ontwikkeling. Een kind ziet en hoort: de juf of meester is mij niet vergeten! Op dit moment is het meest belangrijke dan ook: werken aan de relatie tussen leerkracht – kind – ouder. Dat kan op allerlei digitale manieren en door het sturen van een kaartje. Want realiseer het volgende: zonder relatie geen prestatie!

Het digitale contact brengt de leerkracht 'dichtbij' de kinderen en biedt de mogelijkheid onderwijs op afstand te realiseren. De vraag is nu hoe je met je onderbouwteam dit zo goed mogelijk kunt invullen, passend bij de onderwijskundige visie van de school. Het is goed om je er bewust van te zijn dat het aan jullie is om aanbod van activiteiten voor kleuters te bepalen. In de afgelopen weken zijn er vele zinvolle initiatieven ontstaan die leerkrachten ondersteunen bij de inrichting van het afstandsonderwijs. De uitgewerkte voorbeelden op de verschillende platforms kunnen inspirerend werken. Besef daarbij wel: *less is more*. Een ouder/verzorger kan (bijna) nooit de rol van de leerkracht overnemen. En dat hoeft ook niet. Een grote groep ouders is echter wel in staat het kind bij de schoolactiviteiten te ondersteunen, ondernemen met plezier leerzame activiteiten en laten het kind met rust om te spelen.

Keuzes in doelen

Op dit moment weten we allemaal dat het niet haalbaar is om op afstand aan alle geplande doelen te werken. Dat is ook niet nodig. Ook is het niet wenselijk niet aangeboden doelen te willen 'inhalen'. Dat geeft onnodige stress.

Onderbouwteams bepalen zelf wat haalbaar is en op welke manier zij dit vormgeven binnen de eigen praktijk. Om passende keuzes in doelen te kunnen maken hebben we in kaart gebracht aan welke doelen je de komende periode kunt denken als het gaat om het aanbod voor groep 1 en 2. Daarbij staat de vraag centraal: wat zijn zinvolle doelen in het aanbod om deze periode aan te werken met kleuters?

Uitgangspunt bij de keuze van doelen:

- Werk zoveel mogelijk aan doelen die aansluiten bij de eigen omgeving van de kleuters (in en om hun huis);
- die inspelen op de huidige situatie;
- die bijdragen aan het welbevinden van de kleuters.

Brede ontwikkeling

Uit alle inhoudskaarten van het Jonge Kind (fase 1) zijn een aantal doelen gekozen. Belangrijke criteria hierbij zijn:

- Welke doelen zijn ook in een thuissituatie te realiseren?
- Welke doelen spelen in op de huidige situatie, waaronder ontwikkelingsniveaus van kinderen?
- Welke doelen zijn van het meest relevant voor de doorstroom richting groep 3?

Vervolgens zijn enkele doelen met een praktische suggestie uitgewerkt.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

(uit de [inhoudskaart SE - jonge kind fase 1](#))

De situatie die in Nederland ontstaan is door het corona-virus, raakt ieder kind. Los van etniciteit, culturele achtergrond of economische klasse. De veranderde (thuis)situaties kunnen stress veroorzaken. En de impact van stresssituaties is in de kindertijd groot. Het jonge kleuterbrein is erg beïnvloedbaar en we weten uit onderzoek dat het brein van kinderen die opgroeien in een voor hen onveilige situatie, zich anders ontwikkelt dan dat van kinderen die opgroeien in een veilige omgeving. Jonge kinderen kunnen fantasiebeelden ontwikkelen over crisissituaties. Ze zitten immers nog in de magische periode. Door in gesprek te gaan met kleuters kom je achter de gedachten en emoties van de kinderen en kun je ze helpen om woorden te vinden voor wat er bij hen van binnen speelt. Door vervolgens die emoties en gedachten te concretiseren help je hen hun fantasie controleerbaar te houden. Laat ze tekenen en vertellen over een coronamonster of laat ze er een knutselen. Ook een brief aan opa en oma schrijven of een kaart naar een vriendje dat ze missen, geeft rust en ruimte voor emoties.

Doelen

Besef dat er gedurende deze periode (en de periode hierna) veel aandacht moet zijn voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Focus hierbij vooral op doelen die betrekking hebben op het omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen:

- (her)kennen en beheersen van eigen emoties en gevoelens en deze onder woorden brengen;
- inschatten van eigen gevoelens, gedachten, motieven;
- bewust omgaan met eigen gevoelens, wensen en opvattingen en deze voor anderen begrijpelijk kunnen uiten;
- omgaan met kritiek en weigeren;
- inschatten van andermans gevoelens, gedachten, motieven;
- rekening houden met gevoelens en wensen van anderen.

Uiteraard biedt deze situatie waarin kinderen thuis onderwijs op afstand krijgen, ook ruimte aan andere sociaal-emotionele doelen:

- omgaan met de ander (zoals: vertrouwen hebben in een ander; luisteren; complimenten geven en krijgen; leren van afspraken en regels; verkennen en omgaan met afspraken en regels; aanpassen aan nieuwe situaties);
- zelfstandigheid (zoals: vertrouwen hebben in eigen kunnen; je mening kunnen geven);
- iemand anders om hulp vragen; zelfstandig taken uitvoeren; stilstaan bij wat je al kunt; jezelf kunnen redden; zelfstandig opruimen; kunnen uitstellen van behoeften);
- werkhouding en concentratie (zoals: gericht vragen kunnen stellen; plezier hebben in de taak; in staat zijn om iets af te maken; doorzetten wanneer iets niet direct lukt; zelfstandig opdracht uitvoeren);
- samenwerken (zoals: communiceren, overleggen, feedback; je houden aan afspraken);
- leren organiseren).

Praktische suggesties bij de doelen

- Voor kleuters is dit een verwarrende periode waarin vooral veel aandacht moet zijn voor de gevoelens die daarbij horen. Bijvoorbeeld verdriet omdat ze niet naar school kunnen, opa/oma niet kunnen zien, niet met vriendjes van school kunnen spelen, etc. Maar ook angst omdat mensen in hun omgeving ziek zijn, of teleurstelling omdat verjaardagen niet echt gevierd kunnen worden, etc. Heb daar aandacht voor tijdens de gesprekjes die je met je kleuters hebt en stimuleer ook de ouders om hierover in gesprek te gaan met hun kinderen.
- Ook van kleuters wordt nu in de thuissituatie veel gevraagd. Rekening houden met elkaar kan alleen als er goede afspraken en regels zijn afgesproken. Laat de ouder(s) bijvoorbeeld gebruik maken van picto's of hang een fietslampje aan de laptop (niet storen bij een rood lichtje).
- Laat kinderen aan het eind van hun (thuiswerk)dag een beelddagboek maken waarin ze vertellen over aspecten in bovengenoemde doelen. Geef aan waar het over zou kunnen gaan. Welke activiteiten vonden ze leuk om te doen? Wat vonden ze lastig? Hebben ze hulp gevraagd?
- Tijdens je wekelijkse contact met de kinderen van jouw groep kun je de kinderen gericht vragen naar hoe het samenspelen met broertje/zusje is gegaan, het samen opdrachten uitvoeren met de ouder, wat ze hebben geleerd in de afgelopen dagen. Je kunt voor jezelf een logboekje bijhouden zodat je de volgende keer hier ook weer met het kind op terug kunt blikken.

Spelontwikkeling

Thuis spelen staat nu centraal. Dat betekent dat er aandacht moet zijn voor hoe er thuis (binnen en buiten) gespeeld kan worden, gefaciliteerd door én met de ouders. Voorop staat daarbij het plezier voor het kind én voor de ouders! Raad de ouders aan om met de kinderen af te spreken waar en hoe er gespeeld kan worden. Thuis moeten net als in de klas speelafspraken gemaakt worden, zeker als de ouders thuis werken en daar rust voor nodig hebben of als er meer kinderen zijn en het schoolwerk gemaakt moet worden. Maak daarbij onderscheid tussen rustig en 'gewoon' spelen.

Voor ouders is achterin dit document de bijlage Spelontwikkeling: adviezen voor thuis opgenomen, met activiteiten die gelinkt zijn aan onderstaande doelen. Ze geven vooral weer hoe voor de jonge kinderen doelen impliciet verpakt zitten in spel.

Nog een extra advies

Zeker voor klein behuisde gezinnen of gezinnen met weinig buitenspelmogelijkheden kun je ouders adviseren grotere spelacties aan te bieden. Kinderen kunnen dan beter hun energie kwijt!

Nederlandse taal

uit de [inhoudskaart Nederlandse taal - jonge kind fase 1](#))

Samen in gesprek is de beste basis voor een goede taalontwikkeling. Daarom is het belangrijk ouders erop te wijzen dat ze bij alles wat ze samen met hun kleuter doen, taal gebruiken en met hun kleuter in gesprek gaan. Door zich daar tijdens bepaalde activiteiten extra van bewust van te zijn, kunnen ouders thuis de omgeving taalrijker maken dan die normaal is. Denk maar aan het beschrijven van hoe een diertje in de tuin eruit ziet, de uitleg van de spelregels bij een spelletje, het volgen van een recept of het voorlezen voor het slapen gaan. Zo ontstaat als vanzelf een rijke taalomgeving waarin zij aan veel taaldoelen een bijdrage leveren.

Doelen

Als het goed is, komen doelen voor taal (bijna) nooit afzonderlijk aan bod maar altijd in samenhang met andere doelen. Denk bijvoorbeeld aan taal in context met inhouden uit oriëntatie op jezelf en de wereld. Verbind daarom altijd de doelen met andere doelen; luisteren met schrijven, schrijven met lezen, lezen met rekenen (denk aan een bouwtekening), enzovoort. Voor het werken aan woordenschat is het belangrijk dat je woorden in thematische clusters blijft aanbieden, passend bij het thema waarbinnen je werkt.

Mondelinge taalvaardigheid

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- vertellen of navertellen van een gehoord of voorgelezen verhaal;
- luisteren naar een digitaal aangeboden verhaal (digitaal, prentenboek, luisterboek);
- vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring, gevoelens, verhaal of prentenboek;
- ontdekken van en luisteren naar verschillende tekstsoorten (bijv. prentenboek, instructie voor een recept of spelregels bij een nieuw spel);
- samenvatten van wat wordt verteld (bijvoorbeeld : wat was de belangrijkste gebeurtenis in het verhaal?);
- deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken om informatie uit te wisselen (bijvoorbeeld over dingen die je hebt meegemaakt, over gelezen prentenboeken of om elkaar te helpen), letten op de reacties van de anderen en met voorzichtige focus op elementaire gespreksregels (bijvoorbeeld naar elkaar luisteren, wachten op beurt, initiatief nemen iets te zeggen);
- reageren op ... (mening geven), vragen stellen en beantwoorden, uitleg geven (bijvoorbeeld bij een zelfgemaakte tekening).

Lezen en schrijven

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- plezier hebben in voorlezen en boeken (leesbeleving);
- uiten van gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje;
- kennismaken met verschillende tekstsoorten zoals informatieve teksten, instructies (bijvoorbeeld een bouwtekening of een stappenplan in picto's), verhalen, versjes en liedjes (bijvoorbeeld via informatieve filmpjes van Schooltv);
- naspelen of navertellen van een voorgelezen verhaal of prentenboek;
- begrijpen van informatieve prentenboeken (juiste plaatje aanwijzen tijdens of na lezen);

- spelen met klanken (fonemen) en symbolen, woorden verklanken;
- ontdekken van het alfabetisch principe (in een speelse context);
- schrijven met eigen grafische middelen (tekeningen, picto's, krabbels, symbolen);
- spelen met vormen van schriftelijke communicatie uit eigen leefwereld (bijvoorbeeld WhatsApp-bericht versturen met symbolen).

Praktische suggesties bij de doelen

Mondelinge taalvaardigheid

- Bedenk concrete opdrachten waarmee kinderen thuis gestimuleerd worden om met elkaar of met de ouder, te praten en luisteren. Sluit aan bij wat kinderen nu meemaken en beleven. Geef ouders praatkaartjes mee naar huis met 'denkvragen voor kleuters' of 'filosofische vragen voor kleuters'.
- Draai de rollen om: niet opa of oma leest voor via Skype maar het kind (video)belt opa, oma of iemand anders en 'leest' een bekend en eerder gehoord prentenboek voor.
- Laat de kinderen een beelddagboek samenstellen: gedurende de dag maakt de ouder en/of het kind foto's van gebeurtenissen en activiteiten; samen met de ouder maakt het kind aan het eind van dag een beelddagboek waarin het de belevenissen van die dag vertelt. Tip: laat het kind van tevoren bedenken voor wie het beelddagboek is, bijvoorbeeld voor juf of oma, maar het kan ook voor het beste vriendinnetje zijn.
- Laat de ouder samen met het kind een spelletje spelen dat het kind nog niet kent. Laten ze de spelregels ontdekken door ze samen te lezen. En als het nog niet helemaal duidelijk is: vraag de ander om extra uitleg! Tip: er zijn ook coöperatieve spellen die extra veel interactie vragen.
- Speel samen een rollenspel in huis: laat de ouder samen met het kind 'winkeltje', 'restaurantje' of 'schooltje' spelen. De ouder gaat zoveel mogelijk realistisch in gesprek. Bak zandtaartjes en stel open vragen.

Lezen en schrijven

- Er zijn heel veel leuke (prenten)boeken online te vinden, nu vaak gratis of tegen hele lage prijzen. Digitale prentenboeken, luisterboeken, filmpjes op YouTube. Zoek bijvoorbeeld boeken bij het thema dat in de online activiteiten van school aan de orde komt. Of verschillende soorten boeken over een onderwerp dat aansluit bij de interesse van het kind. Bijvoorbeeld én een prentenboek én een informatief boek over dino's.
- Geef ouders informatie over het (voor)lezen thuis. Wijs ze hierbij op een boekenaanbod, vaste leesmomenten óf geef ook een tiplijst 'Hoe lees ik voor?' mee. Maak ouders duidelijk dat het goed is om een boek vaker voor te lezen. Kinderen houden van herhaling en hebben die herhaling ook nodig om een boek beter te begrijpen. Of maak een filmpje terwijl jij een boek voorleest. Stuur het filmpje naar de kinderen van jouw groep, zodat ieder kind het boek zelfstandig kan gaan bekijken terwijl het verhaal wordt voorgelezen door een vertrouwde stem. Op deze manier kunnen kinderen het boek eindeloos blijven 'lezen'.
- Laat kinderen het voorgelezen verhaal of prentenboek naspelen.
- Bij het wekelijkse contact met kinderen kun je hen zelf boekjes laten aandragen of die zelfs laten kiezen op afstand. Laat ze vertellen wat ze leuk aan het boek vinden.
- Zing samen liedjes met een eenvoudig rijmschema. Laat het kind raden welk woord er aan het eind van de zin hoort. Of zelf een rijmwoord verzinnen. Dat mogen ook gekke rijmpjes zijn!

- Laat kinderen in huis twee voorwerpen zoeken die op elkaar rijmen. En laat ze met de woorden mooie zinnen of gekke verhaaltjes maken.
- Schrijf samen een WhatsApp-bericht met woorden en symbolen naar een vriendje.
- Schrijf een briefje naar iemand die je lief vindt. Schrijf ook samen de envelop én doe hem op de post. Misschien krijg je wel een brief terug!

Rekenen

(uit de [inhoudskaart Rekenen - jonge kind fase 1](#))

Jonge kinderen komen al vroeg in aanraking met allerlei reken-wiskunde aspecten. Ze bouwen met blokken, maken hoge torens, stevige en minder stevig. Ze horen mensen tellen en imiteren dit en langzaam leren ze zelf ook de telrij. Ze zien getallen en leren dat die een betekenis hebben. Kinderen hebben iets met vergelijken en denken daardoor ook vaak na over wiskunde: wie is de oudste, wie is het snelste, wie is het grootste of wat is het grootste? Ook maken ze kennis met allerlei tijdsbegrippen die in hun dagelijks leven een rol spelen: straks zal ik voorlezen, je mag nog vijf minuutjes op de iPad. Het is belangrijk dat het kind niet alleen op school, maar juist ook thuis in allerlei betekenisvolle situaties in zijn rekenontwikkeling gestimuleerd wordt.

Doelen

Getalbegrip en bewerkingen

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- omgaan met de telrij (doortellen en terugtellen);
- omgaan met hoeveelheden (tellen en verkort tellen van hoeveelheden, vergelijken en ordenen van hoeveelheden, leren van getalbeelden);
- omgaan met getallen (getallen herkennen en benoemen, getallen koppelen aan hoeveelheden en telwoorden);
- spelend optellen, aftrekken en splitsen van hoeveelheden;
- puzzelachtige getalprobleempjes oplossen.

Meten en meetkunde

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- vergelijken en ordenen op lengte, inhoud, gewicht en daarbij de juiste meetbegrippen gebruiken (bijvoorbeeld lang, langste, zwaar, zwaarder, even zwaar, enzovoort);
- verkennen van verstrijken van tijd en volgorde van gebeurtenissen met daarbij gebruiken van tijdsbegrippen (eventjes, lang, nu, straks, morgen, vandaag, enzovoort);
- oriënteren in de ruimte (onderzoeken van standpunt, veraf en dichtbij, tekeningen en plattegronden);
- verkennen en gebruiken van meetkundige begrippen (zoals voor, achter, naast, op, onder, enzovoort) ;
- puzzelachtige meet- en meetkunde probleempjes oplossen.

Praktische suggesties bij de doelen

Getalbegrip en bewerkingen

- Laat de ouder samen met het kind telliedjes zingen, vooral ook liedjes waarbij je terugtelt. [Het Heksenlied](#) uit Sesamstraat is hiervan een mooi voorbeeld.
- Laat de ouder spelletjes spelen met dobbelstenen, waarmee het kind zowel kan oefenen in het tellen van stippen, als het leren in een keer te herkennen van aantallen stippen (ze tellen niet vier stippen maar zien dat het er vier zijn; of ze tellen niet zes stippen bij een worp van een dobbelsteen met vier en een met twee stippen, maar ze zien dat er vier stippen op de ene dobbelsteen staan en tellen dan door op de andere: 5, 6. Samen 6.) Zie bijvoorbeeld het spel [Wie het meeste gooit](#).
- Om getalbeelden te leren (kleine hoeveelheden in een keer overzien) én om te oefenen in het koppelen van getallen aan hoeveelheden kun je ouders ook attenderen op verschillende spelletjes. Kijk bijvoorbeeld op www.rondjerekenspel.nl naar Haaibaai Tel. Dit spel kan de ouder samen met het kind maken en spelen.
- Laat de ouder prentenboeken voorlezen waarin tellen een rol speelt.
- Bedenk wel dat wanneer de ouder met het kind hoeveelheden gaat tellen, dit in betekenisvolle situaties gebeurt. Zomaar een aantal stiften laten tellen heeft geen nut. Als de ouder vraagt hoeveel vorken op tafel moeten komen voor het eten, dan is het relevant om te tellen. Zo zien kinderen tellen niet als een kunstje maar als iets functioneels.

Meten en meetkunde

- Laat de ouder, foto's maken met de telefoon of iPad van heel herkenbare of moeilijker herkenbare plekken in de (woon)kamer, de tuin of in het hele huis. Denk bijvoorbeeld aan een deel van de kast, een deel van speelgoed, een deurklink. Laat het kind zo precies mogelijk zoeken waarvan de foto is gemaakt. De rollen kunnen ook omgedraaid worden. Het kind maakt foto's en de ouder zoekt en vertelt 'waar de fotograaf stond' en waaraan je dat ziet. De moeilijkheid kan worden aangepast aan wat het kind lijkt aan te kunnen.
- Zorg ervoor dat de ouder gedurende de dag samen met het kind foto's maakt van wat ze aan het doen zijn. Laat ze de foto's uitprinten en laat het kind een volgende keer vertellen (aan...) wat het die dag gedaan heeft en daarbij de foto's in volgorde leggen. Of laat het kind in een filmpje aan de juf vertellen wat het heeft gedaan gedurende de dag.
- Bij het maken van pannenkoekenbeslag en het bakken van pannenkoeken komt veel meten en meetkunde voor: het afwegen van meel, afmeten van melk en maken van grotere en kleinere, dikkere en dunne pannenkoeken. Laat het kind zelf aan de slag gaan en al doende ontdekken. De ouder praat mee en gebruik begrippen als meer, minder, wegen, zwaar, vol, groot, klein, enzovoort.
- En als ouder en kind toch aan het bakken zijn, laat ze dan bespreken hoeveel pannenkoeken het kind denkt te kunnen eten en hoeveel de anderen in huis er zullen eten. Hoeveel moeten we er bakken? Eet iemand die ouder is ook altijd meer pannenkoeken? Of iemand die groter is? Als je kleine pannenkoeken bakt, eet je er dan ook minder? Hoe zit dat eigenlijk?
- Weet dat er ook filmpjes zijn waarin wiskundige problemen voorkomen. Bijvoorbeeld het filmpje [Een toren tot je oren](#) van Sesamstraat. Laat de ouder opletten hoe het kind reageert op wat Pino doet om te winnen van meneer Aard. Snapt het kind de situatie?

- Puzzelprobleempjes voor kleuters zijn bijvoorbeeld: is iets wat groter is ook altijd zwaarder? Als je twee verschillend gevormde glazen hebt, heb je dan altijd meer water als het water hoger staat? Kun je een foto maken waarop de televisie én de lamp allebei staan? Belangrijk is dat ze zelf nadenken en vertellen en redeneren.

Oriëntatie op jezelf en de wereld

(uit de [inhoudskaart OJW - jonge kind fase 1](#))

Kinderen leven in veel verschillende 'wereldjes': de wereld van het gezin, de wereld van de school, de wereld van vriendjes maar ook de wereld van naar bed gaan en boodschappen doen. Op dit moment is het aantal wereldjes beperkt en zijn ze lastig aan elkaar te vlechten. Daarom is het belangrijk om in de wereldjes die er nu wel zijn verdieping aan te brengen.

Door daarover te praten en door ze te onderzoeken vormen zich nieuwe betekenissen. Zo wordt hun wereldbeeld rijker, krijgt het meer samenhang en wordt het beter afgestemd op wat andere mensen denken en doen.

Doelen

De samenleving

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- ontdekken dat een veilige leefomgeving vraagt om hygiënisch, nauwkeurig, veilig en zorgzaam handelen (bijvoorbeeld met zorg en verstand omgaan met voorwerpen, materialen en gereedschappen en gevaren zien);
- veilig gedragen op straat en als (lopende en fietsende) deelnemer aan het verkeer.

Planten, dieren en de mens

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- ontmoeten, verwonderen en beseffen van de grote diversiteit aan planten en dieren;
- waarnemen en verkennen van de omgeving met alle zintuigen;
- kennisnemen van enkele veelvoorkomende planten en dieren in de eigen omgeving met naam, enkele kenmerken (en de leefomstandigheden);
- verzorgen van het eigen lichaam;
- verkennen van gewoontes op het gebied van voeding en hygiëne.

Tijd

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- herkennen en gebruiken van eenvoudige begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling;
- beseffen van de tijd van gebeurtenissen, het kost tijd iets te doen of te maken;
- werken met eenvoudige kalenders.

Praktische suggesties bij de doelen

De samenleving

- Laat de ouder bij knutselactiviteiten goed letten op het veilig gebruik van gereedschappen (schaar, prikpen etc.);

- Omdat kleuters nu niet op schoolpleinen maar veel meer op straat buiten spelen is extra aandacht voor verkeersveiligheid nodig.

Planten, dieren en de mens

- Laat kleuters in hun eigen tuin of parkje op tuinsafari gaan. Welke dieren zie je allemaal? Beur ook eens een steen of tegel op en kijk welke kriebelbeestjes er onder zitten.
- Kijk ook eens in de SLO-uitgave Peuters en natuur.
- Laat ouders gedurende de dag de kleuter herhaaldelijk erop wijzen wat het belang van goede (hand)hygiëne en de overige hygiënemaatregelen is.

Tijd

- Geef voorbeelden zodat ouders met hun kleuter een dag/weekplanning kunnen samenstellen. Kleuters hebben juist nu behoefte aan structuur en routine. Een dagplanning kan daarbij helpen. Er zijn diverse dag-ritme-kaarten voor thuis te vinden op internet.

Kunstzinnige oriëntatie

(uit de [inhoudskaart KO - jonge kind fase 1](#))

De wereld van de kleuter is onvoorspelbaar. Kleuters weten (nog) niet met welke situaties en uitdagingen ze allemaal te maken krijgen. Volwassenen weten dat voor deze uitdagingen voorstellingsvermogen en creativiteit nodig zijn.

Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan:

- kunnen omgaan met het onverwachte;
- informatie op een nieuwe manier kunnen gebruiken;
- met ideeën en materialen kunnen experimenteren;
- kunnen omgaan met voortdurende veranderingen;
- flexibel kunnen denken.

Door kinderen te stimuleren in hun creatieve ontwikkeling worden ze aangemoedigd hun wereld te verkennen en te begrijpen, waardoor het zien van samenhang in hun wereld toeneemt. Daarom spreken we ook over creativiteit bij kinderen wanneer het kind dingen ontdekt die voor het kind zelf nieuw zijn. We zien bijvoorbeeld dat kinderen helemaal opgaan in hun 'doen-alsof-spel', waarin ze échte bakkers zijn en met hun zandtaarten een bakkerswinkel inrichten. Of een kind bedenkt spontaan een oplossing als blijkt dat er bij het bouwen van een kasteel niet genoeg blokken zijn voor de vierde toren. In dit soort situaties hebben we te maken met creatief gedrag: kinderen ontwikkelen ideeën, lossen problemen op en brengen iets nieuws voort.

Doelen

Creatief gedrag kent een kenmerken die je kunt zien als doelen om aan te werken:

- nieuwsgierigheid naar het onbekende;
- wil om door te zetten;
- kunnen omgaan met het onverwachte;
- verkennen en onderzoeken;
- ideeënrijkdom;
- verwerken van bestaande kennis tot iets nieuws;
- originaliteit.

Praktische suggesties bij de doelen

- Laat de kleuter een tekening maken (hoe geef ik met verf op papier een indruk van mijn gevoel over deze situatie?).
- Laat de kleuter een model bouwen van blokken (hoe geef ik met blokken een beeld van een kasteel?).
- Laat de kleuter een verhaal vertellen of tekenen (hoe breng ik mijn ervaring in beeld, zodat ook anderen er een indruk van krijgen).
- Laat de ouder samen met het kind verkennen welke grapjes hij/zij kent en of het kind ook nieuwe grapjes kan maken (welke woordspelingen kan ik gebruiken?).
- Laat de kleuter een rol spelen in een 'doen-alsof-situatie' (hoe laat ik zien dat ik een deftige koningin ben?).
- Laat de ouder een muziekje opzetten en laat de kleuter een emotie uitdrukken in beweging en dans (hoe kan ik aan mijn broers en zussen een stoere indruk maken?).
- Laat ouders en kinderen samen zingen en muziek maken, door bijvoorbeeld op elkaar in te spelen.

Bewegingsonderwijs

(uit de [inhoudskaart Bewegingsonderwijs - jonge kind fase 1](#))

Doelen

Doelen waaraan je in deze tijd kunt werken zijn:

- stappen/fietsen /skateboarden (zittend);
- diepspringen vanuit stand;
- springen over een naar je toe komend touw;
- voorover duikelen;
- individueel werpen en vangen via de muur met grote bal (kaatsenballen);
- hooghouden van een speelvoorwerp (bijv. een ballon);
- stuiteren met een bal.

Praktische suggesties bij de doelen

- een parcours fietsen dat met pilonnen is gemarkeerd;
- over een schommelend touw springen;
- springen in een zelf rondgedraaid touw;
- voorover duikelen om een duikelstang;
- vanaf een 'mat' via de muur gooien met een grote bal en (na een stuit) vangen;
- individueel een ballon hooghouden met de hand;
- stilstaand een bal stuiteren.

TIP: vraag aan de ouder om hiervan filmpjes te maken die de kinderen een eerstvolgende keer kunnen delen en bespreken met de leerkracht.

Digitale geletterdheid

(uit de [inhoudskaart Digitale geletterdheid - jonge kind fase 1](#))

Alle kinderen maken waar mogelijk nu veel gebruik van digitale apparaten zoals computer, tablet en smartphone. Veel kinderen zullen er dan ook al redelijk mee overweg kunnen en spelenderwijs aan een heel aantal doelen voor digitale geletterdheid werken. Ook tijdens de activiteiten bij de hiervoor beschreven doelen wordt regelmatig een beroep gedaan op vaardigheden van digitale geletterdheid.

Let wel op: bij veel van het aanbod voor alle leergebieden geldt dat het al snel gaat om activiteiten aan het beeldscherm. Vooral bij jonge kinderen is het aan te raden de schermtijd beperkt te houden. Laat ze voldoende afwisselen tussen spelen met en zonder een beeldscherm.

Doelen

Enkele andere doelen waaraan je kunt werken:

- beseffen dat veel apparaten en speelgoed 'een soort computer' zijn (ICT-basisvaardigheden);
- bekijken van de inrichting van een toetsenbord (ICT-basisvaardigheden);
- voortzetten en maken van patronen in concrete situaties (computational thinking);
- in aanraking komen met de mogelijkheden om te communiceren en samen te werken via sociale en digitale netwerken (mediawijsheid);
- bewust worden van de mogelijkheden van digitale middelen voor contact met anderen (mediawijsheid);
- vertellen over eigen mediagebruik (mediawijsheid).

Praktische suggesties bij de doelen

- Laat de kinderen in huis zoeken naar apparaten, speelgoed of andere voorwerpen waar iets digitaals in zit. Hoeveel tel je er? En waar zijn de apparaten voor bedoeld, wat kun je er mee?
- In een Worddocument kunnen kinderen letters en tekens typen. Daarbij kunnen ouders vragen aan het kind stellen, zoals: zie je de letters en tekens van het toetsenbord op het beeldscherm verschijnen? Hoe krijg je andere letters/tekens? Laat een ouder ook een ander lettertype instellen en de puntgrootte op 14 of meer zetten. Hoe zien de letters er nu uit? En als je een eerste regel tekens typt, kun je dan op de volgende regel dezelfde tekens weer typen?
- Kinderen krijgen veelal vanzelf te maken met communicatie via telefoon, WhatsApp, beeldbellen. Ze sturen berichten in de vorm van pictogrammen en krijgen berichten terug. Ouders en kind worden gebeld door de juf of meester en soms is er contact via Skype of andere apps. Ook wordt vaak op deze wijze met andere bekenden gecommuniceerd. Kinderen vertellen aan juf of meester ook wat ze hebben gedaan op de tablet, computer of smartphone.

Bijlage

Spelontwikkeling: adviezen voor thuis

(voor zover de situatie thuis dat mogelijk maakt)

Thuis spelen staat nu centraal!

Dat betekent dat er nu aandacht moet zijn voor hoe er thuis (binnen en buiten) gespeeld kan worden. Spelen dat gefaciliteerd is door de ouders, maar ook het spelen mét de ouders. Hierbij is het vooral van belang dat het gaat om: Spelen met plezier voor kind én voor de ouders!

Spreek als ouders samen met de kinderen af waar en hoe er gespeeld kan worden. Thuis zijn, net als in de klas, speelafspraken nodig, zeker als ouders thuis werken en daar rust voor nodig hebben of als er meer kinderen zijn die hun schoolwerk moeten maken.

Er is onderscheid tussen rustig spelen en 'gewoon' spelen. Denk daarom samen met het kind na over de volgende vragen:

- Wat is rustig spelen, hoe doe je dat?
- Welke afspraken gelden daarbij, welk signaal hoort daarbij?
- Hoe lang duurt rustig spelen?
- Waar en hoe wordt er rustig gespeeld?

Suggesties (inclusief tips) voor rustig spelen:

- Kinderen kunnen maximaal 15 minuten overzien in de tijdsafspraken en een concreet hulpmiddel helpt daarbij: een klok, een doorloper of een rood fietslampje aan de achterkant van het laptopscherm.
- Geef het kind een vaste plek met divers materiaal waar het graag mee speelt (Playmobil, de Lego, auto's, poppen, blokken, tekenen, boekjes, et cetera). De vaste speelplek kan in de ruimte waar de ouder zit te werken zijn. Jonge kinderen hebben behoefte aan nabijheid van volwassenen. Open deuren helpen daarbij.
- Regelmatig even kijken en een compliment krijgen dat het goed gaat, is erg belangrijk voor ze. Dat helpt het kind om door te gaan met het rustige spelen. Na 15 minuten speel je even mee, vraag je wat er gebeurt, of je ergens mee kunt helpen. Vervolgens kun je weer 15 min afspreken.

'Gewoon' spelen

Wissel 'gewoon' spelen af met rustig spelen. Dat is nodig omdat het brein van jonge kinderen hen nog niet zo lang kan aansturen om geconcentreerd en rustig te zijn. Ze hebben vooral behoefte aan bewegen om ervaringen die ze net daarvoor hebben opgedaan te verwerken. Bewegen vormt een onderdeel van het leren bij jonge kinderen. Het is belangrijk dat ze dat veel kunnen en mogen doen.

'Gewoon' buitenspelen

Ook buiten spelen is belangrijk voor kleuters. Het geeft hen een plek om te ontladen van het binnenspelen. Ze kunnen volop bewegen, schreeuwen, loeien, stoeien én weer samenspelen met andere kinderen. Er kan meer dan binnen: stappen, rennen en hollen, stoepkrijten.

Bekijk de buitenruimte eens met de ogen van een kleuter: waar kunnen en mogen ze mee spelen? Wat kun je doen zodat ze met veel plezier buiten spelen?

De zandbak in de tuin vormt een heerlijke plek voor kleuters waar ze veel van hun energie in kwijt kunnen. Een schep en een emmer is vaak al voldoende, ook een zeef en vormpjes helpen daarbij. Soms liggen er in de schuur nog ongebruikte latten, doeken, kleden, slangen, pijpen.

Een enorme verrijking voor de zandbak en het spelen in de tuin. Hutten bouwen zorgt voor langdurig spel: het maken (samen met een van je ouders) en daarna veel avonturen en verhalen spelen rond en in je hut.

'Gewoon' binnenspelen

Natuurlijk wordt hierbij hetzelfde spelmateriaal gebruikt als bij het rustige spel. De afspraken en regels er omheen zijn wat gemakkelijker en soepeler. Net als volwassenen hebben kinderen ruimte nodig om te bewegen en te praten met anderen. Het helpt als er een vast moment is waarop de ouders meespelen. Naast de activiteiten van de school (samen boekjes lezen, knutselen, etc.) is het voor de kleuter heerlijk als een van de ouders bewust meespeelt op de vloer of aan tafel. Deze bewuste aandacht geeft daarna ruimte voor de ouder om ook even tijd voor zichzelf te hebben. Het samenspelen kan al door samen met Playmobil of Lego iets te bouwen, met de poppen te spelen door alle poppen bijvoorbeeld in bad te doen, samen taart of koekjes bakken. Door tijdens deze activiteiten te praten met je kleuter geef je het kind de ruimte om te vertellen wat er in hem/haar omgaat. Vraag niet te veel door, kinderen komen vaak uit zichzelf met diverse interpretaties en hoe zij de wereld nu zien. Gebruik de ruimte binnenshuis ook eens anders: bouw samen met je kind van de tafel een hut of een piratenschip (keer de tafel om). Knijpers, bezems, pannen en pollepels, oude lakens, grote handdoeken zijn ideaal spelmateriaal hierbij. Een dansvoorstelling, toneelstuk of acrobatiek tussen de schuifdeuren geeft veel plezier voor de kunstmakers en het publiek.